СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 58. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, пятниця, 23-го березня 1945. No. 58. NEW YORK and JERSEY CITY, Friday, March 23, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

НЕДОСТАЧА ХАРЧІВ — ЦЕ ЛИШЕ ЗАСТРАШУВАННЯ

Зізнавання перед сенатською Банковою Комісією в справі недостачі харчів виказують, що страх перед недостачею харчів є більший ніж сама недостача. Зізнавання ведуться у приготуванню до віднови закона про Федеральну Контролю. Закон вигасає з днем 30. червня і його треба або відновити, або змінити.

Торговці мяса і републиканські конгресмени вийшли із твердженням, що реґулювання продажу мяса Бюром Адміністрації Цін викликало недостачу мяса. Военний Адміністратор Харчів Марвин Джовнс вийшов із заявою, що харчів буде подостатком, коб лише не було застрашування людности, бо це викликає замішання серед населення і заохочує людей підтримувати чорний ринок.

ДІСТАНУТЬ ЗВІЛЬНЕННЯ З РОБОТИ ДЛЯ ГРИ В БИТОГО МЯЧА.

Комісія Робучої Сили оприлюднила постанову, що можна звільнювати з роботи при военних матеріялах таких робітників, які є фаховими грачами битого мяча („бейзбол"). Комісія вийшла із того становища, що грачі в бейзбол є властиво фаховими робітниками у своїм званню, а праця в военнім промислі є лише в них додатком. Постанова каже, що такі фахові грачі можуть полишити роботу навіть без окремого дозволу.

ГРОМАДСЬКА ОПІНІЯ ПОМАГАЄ В ПРАВИЛІ ВЕЧІРНЬОГО ДЗВОНА.

Не зважаючи на це, що посадник Ню Йорку Ля Ґвардія заявив, що він не уступить від свого зарядження, щоб шинки й ресторани були вітворені для пиття до 1. години співночи, власники нічних клюбів і ресторанів самі виконують зарядження Директора Мобілізації Бирнеса і замикають бари в півночи. Громадська опінія виказує більшу силу, ніж несубординація посадника.

ЗАОЩАДИЛИ БЛИЗЬКО 6 БІЛІОНІВ ПРИ ПЕРЕМІНІ КОНТРАКТІВ.

Департамент скарбу у Вашинґтоні дістав зворот 5.8 біліонів долярів при нагоді переміни контрактів, заключених при роздаванню різних робіт для виробу военних матеріялів. Контракти вчасти відкликують а вчасти переміняють на мирові підприемства. Докладних обчислень покищо нема, бо ще не всі контракти перемінені.

ЗА ПЕРЕСЛУХАННЯ В СЕНАТІ В СПРАВІ ПОЛЬЩІ.

Координаційна Комісія Американсько-Польських Товариств із Східних Стейтів з осідком у Ню Йорку вислала до сенатської комісії Закордонних Справ домагання, щоб сенат негайно зарядив переслухання „над нестерпними умовинами в Польщі". Польська комісія звертає увагу сенаторів на це, що на конференції в Ялті Америка перебрала на себе співвідповідальність за наладнання відносин у Польщі. На підставі доказів, які наведено вчасі дебати в англійськім парляменті, поляки домагаються, щоб Америка або сповнила спільне зобовязання, або призналася, що вона неспосібна виповнити це зобовязання. У письмі до сенатської комісії польські орґанізації вказують на совєтські практики з арештуванням і вивоженням людности у Польщі.

КОРДЕЛ ГОЛ НЕ ПОЇДЕ ДО САН ФРАНЦИСКО.

Бувший секретар Кордел Гол, який перебуває тепер у шпиталі военної маринарки в Бетседа, в стейті Мериленд, оприлюднив постанову, що він не поїде на міжнародню конференцію до Сан Франциско ізза недостачі здоровля. Гола іменував президент Рузвелт старшим дорадником американської делеґації негайно після свого повороту із конференції в Ялті. Гол приняв під умовою, що поїде, як буде здоровий. Його недуга триває дальше, а клімат околиці Сан Франсиско, як кажуть лікарі, може йому зашкодити.

Водночас оприлюднено вістку, що дорадник нюйорського ґубернатора Тамеса Дюія вчасі його виборчої кампанії на становище президента Злучених Держав, нюйорський адвокат Джан Фостер Долес, відмовився приняти становище дорадника американської делеґації, яке йому запропоновано. Одначе він виявив, що може поїхати туди у приватнім характері. Він є предсідником Комісії для Справедливого і Постійного Миру в Федеральній Раді Христових Церков в Америці.

КЛАДУТЬ ТЕЛЕФОНІЧНІ ДРОТИ З ЛІТАКІВ.

Повітряні Сили Злучених Держав подали до прилюдної відомости видосконалення способів, як закладати телефонічні проводи на боєвих фронтах при помочі літаків.

ПОМЕР о. МИКОЛА СІМЕНОВИЧ У ШІКАҐУ.

Телеграма до „Свободи" з Шікаґа сповіщає, що в середу 21. березня помер о. Микола Сіменович, українсько-католицький парох при церкві св. Михайла у Вест Пулман, Іл. Похорон відбудеться ві второк 27. березня з церкви св. Миколая при Райс Стріт у Шікаґу.

Небіщик був найстаршим українським священиком у Злучених Державах. Останніми роками він уже не сповняв священичих обовязків і жив у домі свого сина д-ра Мирослава Сіменовича. Уроджений в р. 1856 і висвячений митрополитом Сильвестром Сембратовичем в р. 1883 після покінчення середньої школи й університету, дожив літ архіювилята-священика.

О. Микола Сіменович перебув російську інвазію в Галичині, був засуджений на смерть полевим судом, але не було часу виконати присуду. Із повстанням Західно-Української Держави в 1918. році вступив до Української Галицької Армії як капелян. До Америки прибув в 1921. р. із своєю жінкою, яку полишив удовою. Був ревним душпастирем. Написав спомини із свого життя, які друковано в Америці.

СЕНАТОР ТАФТ ПОБИВАЄТЬСЯ ЗА ЖИДІВСЬКУ ДЕРЖАВУ

Вчасі обіду сіоністів в готелю Комодор в Ню Йорку в середу 21. березня при участи 1,2000 гостей виголосив промову сенатор Роберт А. Тафт з Огайо. Він дуже побивався за признання жидівської держави в Палестині. Тафт звернув увагу, що не можна водночас підтримувати становища арабів і жидів при домаганню признання Палестини з кожної сторони для себе і тому уряд Злучених Держав повинен раз заняти якесь рішуче становище. Америка повинна домагатися від британського уряду — казав Тафт — щоб він сповнив свій обовязок супроти жидів.

Промовляв теж сен. Барклі й інші промовці і всі вони підносили всесвітнє значіння поладнання палестинського питання.

ОДНОЗГІДНІСТЬ КАНАДІЙСЬКОЇ ДЕЛЕҐАЦІЇ НА МІЖНАРОДНЮ КОНФЕРЕНЦІЮ

У дебатах в канадійськім парляменті в Отаві виявилася однозгідність канадійських делегатів на Міжнародню Конференцію до Сан Франсиско. Точки до становища кнадійської делеґації піддав премієр В. Л. Макензі Кінг.

Польський уряд у Лондоні далі розкладається

Владислав Рачкевіч, президент польського уряду в Лондоні, видав декрет про розвязання Польської Народової Ради. Рада була створена у Лондоні немовби парлямент при тому уряді в часі, як він зорганізувався.

У декреті говориться, що стару Раду розвязується на те, аби створити нову, більше репрезентативну, бо обіймаючу й поляків у Польщі й поляків по різних краях. Одначе в Лондоні загально приймають, що властивою причиною розвязання Ради є те, що в Раді найшлося багато людей, які готові піддержувати не лондонський уряд, а новий уряд, що має бути створений за рішенням Кримської Конференції. На доказ цього вказують на факт, що протест проти Кримської Конференції підняв тільки польський кабінет у Лондоні та ще цеї справи зовсім не піддавано Народовій Раді. Ввиду цього загальна опінія в Лондоні вважає декрет Рачкевіча тільки дальшим кроком до повільного, але повного розкладу польського уряду в Лондоні. Він видно буде пробувати ще рятуватися піддержкою іміґрації в Америці, котрій може навіть признасть якусь репрезентацію в новій Раді, але за загальними догадами в Европі розвій дальших подій певно піде далі по лінії, вказаній дотеперішніми подіями. При Арцішевскім залишиться остаточно тільки жмінка неуступчивих фанатиків.

У відповідь на запит одного з британських послів у британськім парляменті підсекретар заграничних справ Джордж Гол заявив, що Польща буде представлена на санфрансиській конференції тільки тоді, як вона до того часу покінчить орґанізацію нового уряду згідно з рішенням Кримської Конференції. Він запевняв, що в тій справі Британія поступає згідно з Америкою.

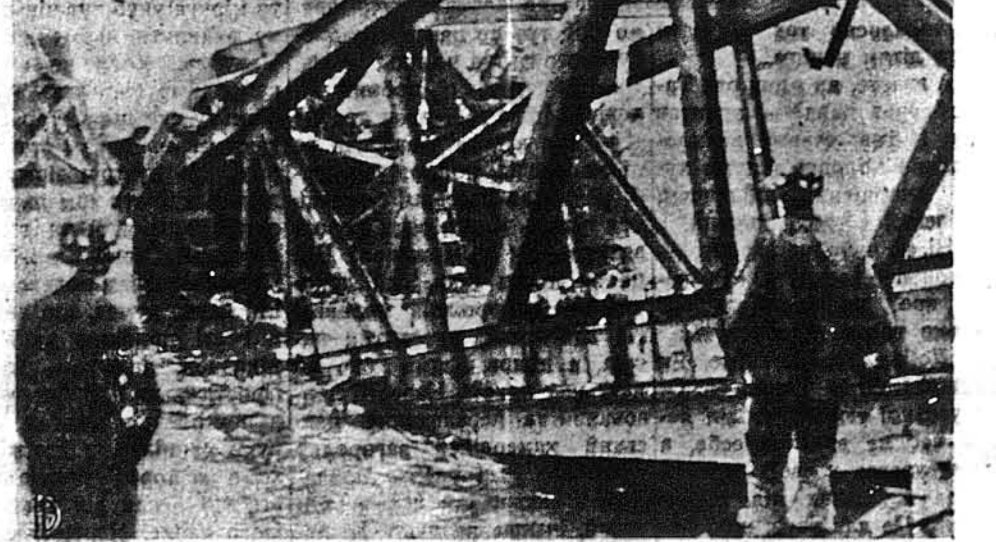
З цього видно, що всякі протести поляків і їх приятелів проти рішень у Ялті не зміняють становища Британії ні Америки.

КОРОЛЕВА ГОЛЯНДІЇ ВЕРТАЄТЬСЯ ДО КРАЮ

Вільгельміна, королева Голяндії, що перебувала на вигнанню від початку німецької окупації Голяндії, вернулася вже на рідну землю. Стрінувшися зо своїми підданими, по 4 роках і 10 місяцях вигнання, 64-літня королева розплакалася.

ВАТИКАНСЬКО-СОВЄТСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ?

Приїзд до Риму з Москви Едварда Флинна, провідника американської Демократичної Партії, та заповідь його візити в папи викликали нові чутки про ватиканськo-совєтські переговори. Потверджують цей догад і такі досі небувалі явища, як „обміна чемностей" між комуністичними й католицькими ґазетами в Італії. Наприклад комуністичний орґан „Уніта" подав на першій стороні вістку про проповідь папи проти крайного націоналізму, а „Іль Попульо", орґан католицьких демократів, помістив на головній сторінці повний текст заклику комуністичної партії до скріплення акції проти фашистів.

ЗАВАЛЕНИЙ МІСТ, ПРО ЯКИЙ ТЕПЕР СТІЛЬКИ МОВИ. — Отсе є Міст Людендорфа на Рені, в Ремаґен, у Німеччині. Американські війська здобули його цілим і перепровадили через нього тисячі вояків на другий бік Рену. Та нагло міст у самій середині тріснув і завалився, як це видно на образку.

БИТВА НА ЗАХІД ВІД РЕНУ КОЛЬОСАЛЬНА ПОРАЗКА ГІТЛЄРА

Битва за так званий німецький Палятинат уже на покінченню. Ворожі війська здаються цілими компаніями, що вказує на їх повну деморалізацію та на загальний непослух Гітлеровому приказови битися до останку. Аліянтські обсерватори обчисляють німецькі втрати у трикутнику Рен-Мозеля-Зар на 100,-вояків.

Американська Третя Армія посунулася вперед 7 до 12 миль. Вона ввійшла до міста Людвіґсгафена, осередку хемічного промислу Німеччини, та розбила артилерією Нойштадт. Сема Армія, получена з Третьою в двох пунктах, ввійшла до Ґомберга й зводить завзяті бої коло Вісембурґу.

Замітною признакою цих боїв на західнім фронті є й те, що німці не потрафили досі ще нічого зробити тим відділам Першої Армії, що перейшли по мості в Ремаґені та всадовилися на причалі на правім березі Рену. За останній день цей причал далі побільшено, поширюючи його аж до ріки Зіґу.

На півночі війська маршала Монтґомерія збирають сили до поважного удару на нівців, котрі концентрують на тому відтинку поважні сили.

4,500 АЛІЯНТСЬКИХ ЛІТАКІВ НИЩИТЬ ЛЕТНИЩА І НАФТОВІ РЕЗЕРВИ.

Понад 1,400 американських бомбовиків вдарило двома рейдами по принаймні 10 німецьких летнищах, з котрих німці могли літаками атакувати наступаючі війська маршала Монтґомерія. Вони теж бомбардували фабрику повзів у Плавені та на спілку з 800 „мостенґами" зострілили 12 ворожих літаків в повітрю та знищили 48 літаки на землі.

Британські літаки доконали аж чотирох виправ на ворога за один день. Били між іншим по мості на Везері коло Бремена.

РЕЙД НА ДОПОМОГУ ДАНСЬКИМ ПАРТИЗАНАМ.

Британські літаки доконали теж несподівано вдачного нападу на головну кватиру націстичних військ у Копенгазі, столиці Данії. Літаки знизилися близько до землі, завдяки чому вони могли націлити добре на бажаний обєкт. З шість-поверхового будинку Ґестапа осталися тільки розбиті останки. Данські партизани зараз по нападі літаків кинулися на вязниці Ґестапа та звільнили з них поважне число данських патріотів, увязнених німцями. Будинки Ґестапа були найсильніше стереженими будинками в Данії.

МІШОК ДАНЦИҐ-ҐДИНЯ ПЕРЕРІЗАНИЙ НА ДВОЄ.

Червона Армія створила довкола Данциґу могутній 25-милевий лук облоги, віддалений від міста всего шість миль та перерізуючий прибережну дорогу з Данциґу до Ґдині. Інші совєтські формації, що атакують 50 милевим фронтом у Східній Прусії, затіснили кліщі на німецький мішок на південний захід від Кенігсберґу.

Берлін каже, що російські війська на захід від Одри почали вже ґенеральний наступ на німецьку столицю 32 милі від неї. Москва цеї вістки ще не потвердила.

Літаки Червоної Армії затопили німцям три транспортові кораблі в порті Пілаві, що лежить 25 миль від Кенігсберґу. Один корабель мав 5,000, другий 6,000 тон містоти. Це вказувало би, що німці вже евакують Кенігсберґ.

ФИЛИПИНСЬКІ ПАРТИЗАНИ ПРИЧИНЯЮТЬСЯ ДО ПЕРЕМОГ.

Филипинські партизани справилися знаменито в операціях на острові Панаю, останнім острові Филипинського архипелягу, що його заняли американські війська. Завдяки акції партизанів ворог не міг ставити сильного опору й здав столицю того острову, місто Ілойло, так скоро, що всі причали осталися неушкоджені. До 60 годин після висадження американський військ на той острів увеєсь ворожий спротив був скінчений.

Добрі поступи американських військ рапортують з островів Люсону й Мінданао.

ЖДУТЬ ДАЛЬШИХ АТАК НА ЯПОНСЬКУ ФЛЬОТУ.

Американські адмірали нічого не кажуть про дальшу акцію Пятої Американської Фльоти під адміралом Спруансом, що находиться десь на краю властивої Японії. Тайна, якою, оточені рухи цеї фльоти, вказувала би, що в Нутрішньому морю Японії приготовляється велика фльотна битва.

Про напад літаків американської фльоти на японські военні кораблі у Нутрішнім морю нових вісток не подано. Специяльно не сказано, що сталося з японськими военними кораблями, що були ушкоджені в бою з американськими літаками. „Юнайтид Прес" каже одначе, що з багатьох з тих кораблів осталися тільки покручені шкорупи.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Ситі і Заграницею		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА МІЖДЕРЖАВНУ ХАРТІЮ ЛЮДСЬКИХ ПРАВ

Президент Рузвелт заявив своє зацікавлення й симпатії для проєкту, що йому предложили представники Американського Жидівського Комітету в справі захорони прав людини в повоєннім світі. Проєкт видно подано президентови як „хазяїнови" санфрансиської конференції з думкою, що проєкт буде взятий під увагу департаментом стейту та стане основою якоїсь дипльоматичної акції з його боку.

Проект заслуговує на загальну увагу вже хочби тому, що він виходить зо зовсім слушного заложення, що захорону прав людини в повоєнному світі не можна оставляти до виключного вирішування поодиноким державам, а треба нею заняти інтернаціональну орґанізацію. Жидівський Комітет вийшов видно зо заложення, що в повоєнному світі права людини можуть бути порушувані на такі різні лади, що для цього треба в світовій орґанізації, під котру основини будуть відай заложені в Сан Франсиско, встановити три постійні комісії, з котрих кожна мала би займатися охороною одної ґрупи людських прав.

І так одна комісія мала би занятися загальним формуванням прав людини, які мала би признавати в своїх межах кожна держава. Стілько разів люди виступалиб з квестією порушення таких прав, ця комісія мала би ці справи брати під розгляд.

Друга комісія мала би занятися справою міґрації. Як звісно, справа переходу людей з одної околиці в другу буде в повоєннім періоді дуже широкою справою. Багато людей певно захоче поселитися в певних околицях. Багато людей стане перед можливістю насильного виселення з місця свого походження. Інших не будуть може туди пускати. Для таких справ треба би, на думку Американського Жидівського Комітету, скласти спеціяльну комісію.

Третя комісія мала би занятися проблемами недержавних осіб. Таких у повоєннім світі теж буде певно багато. Тому Американський Жидівський Комітет слушно каже, що це питання відноситься не тільки до жидів, але й до людей інших народностей; таких людей без держави буде багато серед багатьох народів. Інтернаціональна комісія для справ бездержавних мала би постаратися надати таким бездержавним особам певний стан; себто й такі люди мали би найти якусь охорону для себе, не дивлячися на те, що вони не мають ніякого громадянства.

Коли Американський Жидівський Комітет каже, що це питання відноситься і до не-жидів, то тим він запрошує і людей інших народностей до співпраці в акції за утвердження прав людини в міждержавній орґанізації, що має бути проєктована в Сан Франсиско. Можна ждати, що люди й орґанізації, зацікавлені в таких справах, дадуть американським жидам у цих важних справах належну піддержку.

На тему льояльности

Як відомо, американські комуністи стали американськими „над-патріотами", як Гітлер пішов війною на Совети, бо до цього моменту вони були проти американської допомоги Британії, що виповіла війну Гітлерови, як і саботували американську воєнну підготову при допомозі страйків і тим подібного. Та як Гітлер напав на Совети, усе те відразу змінилось і війна в Европі стала „святою" і „рідною".

Усе це відомі речі, та ще й до тої міри, що ми всі це довго попамятаємо, а тим самим і не довірятимемо американським комуністам, коли іде про американський патріотизм. Та не зважаючи на ось таку дійсність, большевицькі ґазети пишуть далі постійно в такому тоні, будьтоби вони одні були найбільшими американськими патріотами, будьтоби вони одні були уповажнені видавати осуд, хто є американським патріотом, а хто ним не є. Очевидно, що це писання і говорення їм не помагає, бо переважає таки назагал здоровий американський голос, який таки не довіряє далі американським комуністам, коли іде про справу їхньої льояльности до Америки. Таки далі вдержується назагал здорова думка, що колиб американський комуніст був поставлений в таку позицію, в якій треба булоб рішати, чи йти по стороні інтересу Америки чи Советів, то цей американський комуніст вибрав би цілком певно — інтерес Советів. Так робили американські комуністи в минулому, і так само вони поступлять в будуччині.

До таких заключень приходить теж і „Філядельфія Рекорд" з 17. березня б. р. Він каже, що ніхто не є більше від нього за те, щоби Злучені Держави були в добрих відносинах з Советами. І ніхто не виписав більше похвал на адресу червоної армії від нього. Але, пише часопис, саме тому в Советах повинні розуміти, чому ми тут не довіряємо льояльности американських комуністів, та чому часопис є проти цього, щоб комуністи могли бути в американській армії офіцирами. Якби так було з американським зброєнням в роках 1939—1941, як цього собі тоді бажали комуністи, то, пише часопис, Америка не була би могла навіть спомогти Совети, як на них напав Гітлер! В американській армії, пише ґазета, повинно бути так, як є в червоній армії: Офіцирами повинні бути тільки такі особи, яких льояльність є безсумнівна. Червону армію і советських вояків треба подивляти за геройство, але рівночасно треба недовіряти — американським комуністам.

Ось таке становище американської ґазети є цілком льоґічне, коли брати справу з чисто американського, патріотичного боку, так, як беруть такі справи в Советах з чисто советського інтересу.

Микола Чубатий.

Наш китайський союзник

В часі, коли справи Европи вже доходять до свого фіналу, а правдиво свободолюбні кола у цілому світу затревожені майбутністю Европи, киненої у більшій своїй частині під ноги червоної Росії, в тім саме часі стають щораз то більше актуальними справи Азії. Таким самим хижаком, яким для Европи стала націстична Німеччина, для Азії є Японія. Її катастрофа, правда, неминуча, так само як катастрофа Німеччини, тому то щораз більше очі свободолюбного світу звернені на Китай як на майбутній порядкуючий чинник в Азії, тимбільше, що й Азії погрожує вже поважно таке саме скомунізування, яке ми нині вже бачимо в Европі.

Невміручий Китай проти Японії.

В часі вакацій, літом 1937-го року, перебував я у Франції в університетськім місті Гренобль, положенім у підніжі французьких Альп. Там я виїхав на вакаційний курс французької мови. Товариство нашого гуртка було рідко міжнародне. На 12 членів ґрупи було 9 різних національностей, між ними один японець, капітан маринарки та аташе париської японської амбасади, та один китаєць. Вони чули до себе виїмкову антипатію, дарма, що расово були такі близькі. Одного дня принесла ранішня преса відомість про вибух китайсько-японської війни. Всі були цікаві, яку реакцію викличе ця подія на наших двох товаришах курсу, азіятах. Японець був як все скрито усміхнений, китаєць доволі зденервований. Запитаний японець про глибшу причину ворожнечі поміж Китаєм та Японією, усміхаючися ехидно відповідав постійно: Між нами та Китаєм все дуже добре. То якесь мале непорозуміння.

Китаєць теж опановуючи себе, ясно кинув, що це японська напасть, але рівночасно додав: „Китай є невміручий і вічний. Японці можуть нас нині навіть завоювати, але нам нічого зробити не всилі, бо китайська культура та китайський нарід невміручі. Нас завоювали колись, говорив він, монголи, себто татари в 13-тім століттю, але наслідок був той, що вони скитайщилися тай ще й нам принесли нову провінцію Монголію. Пізніше завоювали нас манджури та дали нам пануючу династію, але й манджури скитайщилися та принесли нам нову провінцію Манджурію. Тепер нас можуть завоювати японці, але в тім випадку й вони скитайщаться та побільшать Китай новою провінцією китайської держави Японією; Китай є невміручий!

Тогож самого дня паризький Тамп, себто провідний французький щоденник щось у ролі нюйорського Таймсу, приніс на першій сторінці статтю, написану французьким кореспондентом, що перебував у Китаю повних 8 літ. Він був свідком відродження Китаю під проводом д-ра Сунятсена по упадку цісарства та видів хаос, що запанував в Китаю по його смерти. Свої уваги на тему боєвої вартости китайського вояка, зібрав автор статі; як пригадую собі, коротко так: Китай, писав він, постійно хоч повільно поступає вперед. Тому трицять літ один японський вояк бив десятьох китайців. Пізніше вже тільки чотирьох, а нині один японець може бити вже тільки двох китайців. Але Китай дальше поступає і прийде час, що один китаєць буде успішно битися з одним японцем.

Китайців є одначе куди більше від японців, тому виглядии Японії поконати Китай навіть без посторонної помочі прямо безнадійні. Тай як панувати Японії над країною величини Европи з населенням понад 400 міліонів голов? Це все додає Китаєви самопевности і він витримує війну з Японією вже близько 8 літ, відкидаючи постійно всі мирові пропозиції Японії. Китай зі своєю старою культурою є справді несмертельний, хоч політично він представляє ще малу силу.

Країна ця повна підземельних багатств може легко розвинутися в індустріялізовану країну, хоч нині ще 80% населення живе з рільництва. Відродження Китаю відбувається одначе серед важких породових болів, бо всі народи старої культури є індивідуалістами та важкими до творення державної орґанізації. Зрештою величанські простори та величанські маси населення не так легко опанувати одній поступовій центральній владі серед великого консерватизму населення.

Китай жертвою чужинецьких впливів.

Це розбиття Китаю стали використовувати сусіди та розтягати одну провінцію за другою. Найскорше чужі впливи усадовилися в граничній провінції з Індією, в Тибеті, країні положеній найвище на світі. В Тибеті поширилися в цім часі впливи Англії.

На півночі і заході на пяти Китаю стала наступати Советська Росія. Використовуючи етнічну відрубність монголів Совети постаралися про це, що в частині Монголії, в так званій зовнішній Монголії, прилягаючій до російського Сибіру, повстав окремий комуністичний уряд, який формально піддався під протекторат Советів. Совети усадовили свої впливи також в Сінкіянгу, себто в так званім Східнім Туркестані, що прилягає до Советського Туркестану.

Вкінці Совети постановили скомунізувати цілий Китай. Літами працював над скомунізованням Китаю советський амбасадор та осягнув це, що в полудневім Китаю повстав комуністичний уряд, незалежний від центрального уряду Куомітанґу під проводом Чанкайшека. Національний уряд скоро зорієнтувався, звідки слабість Китаю, тому прогнав советського амбасадора і силою зліквідував комуністичну владу в полудневім Китаю (в Кантоні).

Натомісць на півночі, на граничі Монголії, схоронилися комуністичні недобитки, які проголосили в себе комуністичну владу. Ця комуністична армія збереглася до нині як правдивий клопіт для національного уряду Чанкайшека, бо це є впадова брама советського вмішування в китайські справи. Советський уряд на сході старається тепер вести мирну політику та політику уступчивости супроти Японії, натомісць понесені страти старається відбити собі ще в Китаю.

Совети безчинно дивилися як японці окупували Манджурію. Згодом вони навіть відпродали їм майже задармо манджурську залізницю, колись гордість царської Росії. Слабість Китаю заохотила теж Японію піти війною проти самого Китаю та зробити собі з нього з одного боку вигідний ринок збуту для своїх товарів, з другого боку безплатне джерело сирівців.

Китай союзником Америки, але не Росії.

Напад Японії на Америку поставив автоматично Китай в ряди союзників Америки проти Японії. Свою союзницьку ролю Китай сповняє чесно, спиняючи величезні японські сили, що рушили на них. Одначе великий клопіт має національний уряд з комуністичною китайською армією, яка не слухає національного уряду, але слухає радше Москву.

В часі кількох попередних літ війни китайський комуністичний уряд зовсім не вів війни з Японією, заховуючи свої сили до боротьби з національним урядом Чанкайшека. Доперва напад Гітлера на Совети та потреба помочи для Советів збоку демократичних держав вплинув на комуністичний уряд вести війну проти Японії. Проте національний уряд Чанкайшека приневолений держати постійну армію, яка береглаб комуністичного уряду та не впускалаб його на дальшу територію, національного уряду.

Китайський союзник став неоціненим прямо для Америки. Він спиняв по геройськи поважні японські сили в часі, коли Америка зброїлася. Були такі прикрі часи, коли Китай був майже відтятий від світа та був зданий цілком на власні сили. Положення Китаю погіршилося від часу, коли Росія почула, що для неї немає вже загрозливої небезпеки збоку Німеччини. Совети нині знов зачали вести свою азійську політику, що у многім нагадує европейську політику Советів на Балканах та в центральній Европі, себто плян скомунізування Китаю.

Совети стали оскаржувати національного провідника Чанкайшека в фашизмі, стали клеймити його диктатором, його уряд скорумпованим і таке що. Рівночасно зачалося прославлювання комуністичного уряду як демократичного, зі взірцевими соціяльними реформами, з упорядкованою адміністрацією і т. д. Річ природна, що це все є пропаґанда, зпід якої визирають дійсні пляни Советів скомунізувати Китай так, як Польщу та другі держави середущої Европи.

Америка найрадше бачилаб порозуміння тих двох урядів, тому запропонувала компроміс. Одначе спроби утворити один китайський уряд з вини комуністів не довели до успіху.

Інтереси Америки вимагають, щоби Китай лишився нескомунізованим та сильним, бо Китай це величезний ринок на збут американських товарів ще на довгі десятки літ, доки Китай сам не стане індустріяльною країною. Натомісць держави, що позахоплювали области впливів у граничних китайських провінціях, бажалиб, щоб Китай лишився якнайдовше країною слабою, розсаджуваною внутрішними непорядками, двома урядами, тощо. Останніми часами советська офензива проти Китаю стала кріпшати; напади на уряд Чанкайшека більшати. Чи осягне червона Росія свою ціль в Китаю? Це сумнівне через патріотизм відроджуючогося Китаю.

Ю. КЛИМЕНКО. 10)

ПІД ШЕВЧЕНКОВОЮ КАЛИНОЮ

IV.

— А скажіть, дідусю — запитав парубок Дмитро, — чи це правда, що кажуть наші люди — ніби Тарас довго ще жив після панщини, а пани заховали під Каньовом на горі порожню труну, а з нею ті права і волю якої домагався від них Тарас?

— Брехня, — не вірте цьому, тоді помер справжній Тарас і його, а не кого іншого поховали на горі, — упевнено відповів Грицько. — Другого Тараса не було й не буде. Він був справжнім сином свого народу, і домагався у панів нашого визволення з кріпацької недолі. Прохав про це навіть самого царя, так, що мабуть цар згодився з його проханням і відпустив нас на волю, скасувавши панщину. Оце була людина! Мила, добра, прихильна до нашого злиденного життя. Бувало, як прийде в гості, то не цурається своїх колишніх товаришів, тай взагалі він не цурався свого простого роду, свого язика: поговорить, побалакає, дасть яку небудь пораду й по чарці випємо з ним бувало... На все був гаразд. Тільки дуже, дуже жалкував він, що зіставсяна віки бурлакою, ні не має „з ким сісти хліба зїсти"... Та щож його робить?? Не дав йому Бог такого талану, як нам грішним, але дав другий важніший талан. Він написав „Кобзаря" і цією книжкою сам зробив собі найкращого памятника... Дав би Бог побільше таких людей — може не прийшлосяб так бідувати нам та дітям нашим...

— А знаєте, як один раз Тарас обдурив пана? — запитав Остап Мурза, старий вісімдесятилітній чоловік з дуже худим, зморщеним обличчям, згорблений і трохи кривий.

— Ні, не чули, не знаємо, — загомоніли навкруги. Розкажіть про це: нехай дідусь Грицько трохи відпочинуть.

— Добре, ось слухайте. Як випущено було Тараса з Оренбурської тюрми, то він деякий час не виявляв себе, а переховувався у своїх товаришів та знайомих під іншим іменням. Це для того, щоб панотхи не пізнали його та не вбчили, бо вони дуже ненавиділи його. Ото раз, як добирався він до своєї родини, то подорозі зайшов у Пединівку. Одягнений він був в мужицьку свитку, на ногах постоли з волоками замісць чобіт, ввесь запорошений — звісно, як подорожня людина. От, кажу, він зайшов до Пединівки тай прямо простує до панського двору. Його питає челядь:

— Хто ти такий, добрий чоловіче? Чого тобі у нас треба?

— Але він, не зважаючи на ці запитання, попростував собі прямо до панської світлиці. Вся челядь тільки роти порозявляла. Як це можливо? Що це за птиця така, цей диковичний, подорожній чоловік? Не вдягнений, не взутий якслід, а пішов прямісенько до панських покоїв. Нарешті здивований та переляканий панський камердінер загородив йому дорогу і уперто причепився: скажи тай скажи, хто такий, інакше не пущу до пана. Що його робить? Пустився Тарас на хитрощі тай каже: Я — родич вашого пана; колись був багатим, а тепер збіднів, як бачиш; піди, скажи панови, що якийсь невідомий чоловік приніс йому привитання з Варшави, тоді він мене пустить до себе, тай тобі ще подякує. Добре, пішов... а Тарас гадає та міркує якуб тут цікаву штуку викинути цьому панови?... Надумав. Коли це виходить камердінер і просить Тараса в панську світлицю. Тарас, всміхаючись, ввійшов і став на порозі, На зустріч йому виходить з кімнати сам пан, такий ситий, здоровий та гарно одягнений. Глянув і з жахом чи зо здивованням подався назад. Він певне думав, що до нього в гості прийшов якийнебудь підпанок, а тут — на тобі! Простісенький мужик та ще й в постолах; в ноги не падає, руки не цілує, а стоїть нерухомо на порозі, неначе всміхається і чекає від нього першого слова. Нарешті пан переміг себе підійшов ближче і грізним, але тремтючим голосом запитав: — Хто ти такий? Яке діло маєш до мене, що так сміливо добрався до мого маєтку і навіть до моєї світлиці?! Але Тарас не злякався цього грізного окрику, сміливо глянув панови ввічи тай каже по польськи, низько схиляючись: — Я, ваша ясновельможність, пан Залескі, повстанець, в часи повстання в Польщі втік за кордон, а тепер по незалежним обставинам опинився в Росії і маю до тутешніх панів на Київщині дуже важну справу, себ то уповноваження вислідити Тараса Шевченка тай негайно повідомити про це Варшаву. Він втік з тюрми та десь переховується в цих селах, по Київщині, і настроює ворожо людей проти нас, поляків. Чи не може бути ваша ясновельможність мені в пригоді? Чи не знаєте де тепер перебуває отой лиходій Тарас?

— Де перебуває Тарас? А нех його візьмуть дзяблн! Я перший дав би десять тисяч червінців тому, хто показав би мені місце його перебування, — промовив вельможний пан, ставлячись вже до незнайомого повстанця трохи ласкавіш. — Мені той Тарас оттут в печінках сидить, щоб йому ні дна ні покришки, всіх людей моїх збаламутив; тепер не хотять іти на роботу, тоді як перш, поки його лиха година не приносила в наше село, все було тихо й спокійно. Аж ось, як почалася колотнеча, мене повідомляють, що на селі був Тарас і аґітував між моїми людьми. Тут поблизу є Кирилівка, його батьківщина, туди він часами навідується, але всякий раз не вдається нам його зловити. Так що, добрий чоловіче, я не можу бути вам в пригоді, бо й сам набираюся лиха від цього клятого Тараса, а зловити його до рук не можу. — Тарас знову вклонився пану, попросив вибачення і хотів вже йти собі, але пан попрохав не відцуратись його хліба, солі і зайти до господи. — Вибачте мене поважаний пане Залескі: зпершу я

(Докінчення на стор. 4-тій).

РОМАН ОЛЕСНИЦЬКИЙ

Спогади про Велитня Духа

(В память Митрополита А. Шептицького).

З дитячих літ.

Перший раз зустрів я Митрополита Шептицького, як я ледви почав ходити до школи. Було це в 1913 році, в домі стрийка Евгена Олесницького, куди ми часто заходили. Мої родичі обіцяли взяти мене туди на гостину, на якій, як сказали мені, буде Митрополит. Але під умовою, що буду добре заховуватися, а між іншим, що буду памятати, щоб як прийду, зараз підійшов до Митрополита і поцілував в руку. Обіцянку я дотримав, але внутрі чувся таки добре наляканий, як найшовся близько цеї постаті, що її моя дитяча уява наділила прикметами надлюдської істоти. Та страх скоро минув, бо великі очі Митрополита дали мені малому відразу до зрозуміння, що ця, на вид така сувора постать, повна доброти та ласкавости. А коли до цього ще Митрополит ніжно і мовби з особливою увагою для моеї малої особи погладив мою голову та ще казав переказати мойому отцю катехитови, що я дістав від Митрополита благословення — ціла та подія, яка навіяла мені передше стільки страху, перемінилася в один із найважніших спогадів з усіх моїх дитячих літ.

Поворот Царського Вязня.

Другий раз стрінув я Митрополита 1918 року, на весні, коли Митрополит вернув з московського заслання до Львова. Я був одним із 12 хлопців, які супроводили, як почесна сторожа, автомобіль, що ним Митрополит їхав, крок за кроком, з головного двірця до Св. Юра. Беручи участь в привитанні Митрополита українським громадянством з такого упривілейованого місця, яке мені тоді пощастило заняти, я ще й нині живо памятаю усі подробиці цеї великої події. Цей поворот Царського Вазня був триюмфальним віздом історичної величі.

Непроглядна юрба народу, яка вийшла тоді на зустріч свойому духовому Володареві проявляла такий ентузіязм та таку велику радість, що кожний мусів відчути цілою душею важливісить цеї хвилі. Віддаль від двірця до Св. Юра певно більша як півтора (американської) милі, а проте через цілу дорогу не було ані одного місця, де вулиця не булаб так по оба береги заповнена людьми, що авта і повози, що супровожали Митрополита, не зважаючи на шпалір, ледви могли протиснутись. Більша часть людей при переїзді Митрополита клякала. Майже з усіх домів при дорозі повівали жовтоблакитні прапори. Просто нарід відчував, що витає свойого Митрополита, вже вільного, у такій хвилині, коли весь він також ось-ось, а теж буде вільний. Дух національного зриву вже тоді був у повітрі; ні поляки ні австріяки для нас тоді вже не існували: ми, у свойому Львові, витали свого Духового Батька!

По відпровадженню Митрополита до дверей Його палати, ціла дружина гостей і достойників, які Його супроводжали, станули рядом. Були там високі духовні, світські і військові люди, а побіч них — ми, украніські діти. І нарівні зі всіми достойниками цей Батько української молоді на прощання стискав і нам голови і нас благословив.

Вертати і відбудовувати на згарищах.

Третій раз зустрів я Митрополита серед зовсім інших обставин: Митрополит гостив у хаті моїх батьків у Лондоні, весною 1921 року. В Европі панував вже мир, але без мира і свободи для українського народу. Місія мого батька дістати від В. Британії дипльоматичне визнання України була покінчена невдачею; місія Митрополита, подібного характеру по різних інших краях, включно з південною та північною Америкою, теж не повелася. Говорили вони тоді (Митрополит і мій покійний батько Ярослав) про те, що треба конечно вертати до краю та праці над відбудовою на згарищах і в трудних обставинах нашого національного життя. Настрій був поважний і невеселий. А щоб його трохи змінити, мої родичі, за дозволом Митрополита, казали мені для розради „пописатися" перед Митрополитом гумористичними оповіданнями про анґлійську школу (до якої я тоді ходив), зокрема травестією проповіди пастора в малім анґлійськім місті, де була моя школа. З цього завдання, як виявилось, я досить добре вивязався, бо коли відповідно вбрався і почав з відповідним акцентом проповідь "Dearly beloved brethren, Moses said, as Moses said (damn that fly thats buzzing around my nose)". — Митрополит забув на хвилину журбу і голосно і щиро сміявся. А мені, в цьому моменті, Митрополит видався такий людський, щирий та безпосередний, що цього образу ніяк забути не можу.

Чужинці під враженням відвідин у Митрополита.

Дальших моїх кілька, чи радше кільканацять стріч з Митрополитом припадає на роки 1931 і 1932. Тоді велася в Лізі Народів, в британськім парляменті і на терені публичної опінії цивілізованого світа справа про славну „пацифікацію". До Галичини приїздили часто анґлійські посли, лорди і журналісти, щоби на місці прослідити справу. Була це доба високої української конюнктури в анґлійськім парляменті. Я був призначений Українською Парляменторною Репрезентацією на перекладача, який товаришив анґлійським гостям. Для кожної такої анґлійської делеґації вершком інформаційної подорожі була зустріч з Митрополитом. Не було ні одного випадку, хоч як часами Митрополит недужав, щоби відмовився дати послухання, навіть тоді, коли відвідуючим був тільки один чужинецький журналіст. Яке глибоке враження викликувала індивідуальність Митрополита на чужинців, може змалювати це, що сказав до мене лорд Ноель Бакстон (Noel Buxton) по розмові з Митрополитом: "No wonder you are not apprehensive of the Ukrainian masses deserting their Church as long as *you have such a remarkable personage as its head.*"

При розмовах Митрополита з анґлійцями, моя присутність була злишна, бо Митрополит говорив по анґлійськи дуже добре, як і многими іншими чужинними мовами. Та Митрополит не позволив мені лишатися поза розмовою; навпаки давав мені цінні вказівки щодо цього, про які ще справи треба гостей поінформувати, що їм ще показати і т. д. Таких груп чи осіб із заграниці, які зі мною упродовж 2—2½ років відвідали Митрополита, було певно не менше як десять. Кожний із цих політиків чи журналістів, безогляду на це, з якою мірою симпатій та прихильносити до української справи приїздив, по зустрічі з Митрополитом набирав пошани не тільки до особи Митрополита, але й до цього всього в українськім народі, що Митрополит Шептицький собою персоніфікував. Наприклад в 1931 році сказав посол Рис Дейвіс (Rhys Davis) по довшій розмові з Митрополитом таке: Ви, українці, що вміли поставити собі такого чоловіка за духового провідника і знаете, як шанувати його авторитет, даете цим доказ, що ви е зрілі до державного правління сами собою, бо потрафити пошанувати свою власну ніким не накинену владу.

Сповнити — і невдячний обовязок.

Остання моя стріча з митрополитом мала місце якраз девять років тому, у березні 1936 року, коли я занимався українською окружною політичною орґанізацією в Золочівщині (а для хліба адвокатурою). Президія Української Парляментарної Репрезентації звернулася до мене із запитом, чи я схотів би приняти становище у польській дипльоматичній службі та виїхати до Америки. Після довших і рішучих домагань Української Парляментарної Репрезентації у польского уряду, цей погодився приняти деяку скількість українців у важніщі ділянки державної служби. Принято декілька одиниць до судівництва, державного шкільництва і врешті у таку ділянку, про яку до цього часу нікому з наших навіть не снилося: в службу дипльоматично-консулярну. На перші три становища у цій останній службі Президія Української Парляментарної Репрезентації назначила трьох кандидатів: письменника Степана Левинського, правника Богдана Гвоздецького і мене. Першого вислано пізніше до Харбіна, другого до Риму, а мене до Ню Йорку. Тому, що до цьої хвилини, я ніколи не мав навіть у думці працю в польській державній службі, мені приходило тяжко рішитися на ось такий крок. Та на рішення остаточно заважив голос митрополита Шептицького. Як до цього дійшло, це доволі довга історія. Коротко кажучи, екзекутива партії УНДО (якої я був членом) поставила мене одного дня перед наців доконаний факт, що заки поїду до Варшави внести подання на приняття до заграничної служби, то маю цю справу обговорити ще особисто з митрополитом. Для цеї цили була вже назначена для мені авдієнція у митрополита. Було це в піст, кілька тижнів перед Великоднем. В палаті було суворо, всі килими, фіранки і прикраси зі стін були, як завсіди у той час, познимані. У кімнату-бібліотеку, де митрополит сидів у фотелі із простягненою на кріслі хорою ногою, впровадив мене Преосв. Никита Будка і лишив нас самих. Я в дійсности вагався, як почати розмову, бо уважав, що не лицює мені трудити Митрополита проханням поради в справах, які виглядали на мої особисті. Тому почав від запиту: „Чи Ексцеленція знають, що мене українські політичні провідники призначили у польську заграничну службу?"

Митрополит відповів менш-більш так: Ціла справа мені відома і хоча сумніваюся, чи поляки в цілости дотримають умову про нормалізацію, то проте треба нам використати і цю нагоду і обсадити якнайбільше державних посад українцями, бо це на будуче нам придасться".

Я відповів, що так дійсно є, бо більша скількість фахово обзнайомлених людей із різними ділянками державної адміністрації булаб нам придалася в 1918 році. Та, питаю митрополита, чи мігби я просити поради в цій справі ще й особисто, не звязуючи це з політичною вимогою.

На це митрополит сказав мені дослівно так: „Особистого успіху, чи так званої карієри, з такої нагоди навіть не надійтеся. Маєте зробити крок, який в нинішних українсько-польських відносинах не має прецеденсу. Хто покликаний робити перші кроки в якійнебудь ділянці, той має сповнити наложений на нього, хочби який невдячний обовязок. Ідіть, промощуйте дорогу, і на це даю вам моє благословення".

Я послухав ради Митрополита, але в польській заграничній службі працював тільки два роки. Бо коли під кінець 1938 року Польща пішла з Гітлером і Мадярщиною на здавлення Карпатської України, я вніс з Ню Йорку до польського міністерства закордонних справ у Варшаві телеграфічно резиґнацію. Те саме зробили теж й інші українці в цій службі.

Передбачення Митрополита про недотримання поляками умови з українцями — сповнилися до йоти!

Більше стріч з Митрополитом в мене не було і не буде вже нагоди. Та вістка про Його смерть викликала у мене серед глибокого жалю потребу в посмертному поклоні написати тих кілька стрічок про ту Велику людину, що творила історію українського народу.

Павло Зайцев.

Незабутній учитель Шевченка

Великий Пушкин навколішках випрошує у нього маленький рисуночок.

Цар робить його професором Академії. І от після тих нечуваних триюмфів Брюлова вчорашній кріпак —„невмивака в пістрьовому халаті" — як сам себе називає — Шевченко стає його учнем і не тільки другом, а й повірником. На очах у нашого поета проходять дальші мистецькі успіхи Брюлова. Брюлов творить свої „Розпяття", „Успеніє Богородиці" й „Облогу Пскова", яку з ентузіязмом описує в „Художнику" Шевченко.

Байронівський розмах.

Від 1838 до 1845 р. Шевченко пробуває в цій „брюловській атмосфері".

Мистець та ще й великий — людина неэвичайна. „Середня дорога в житті для нього найгірша". Цей погляд засвоює собі й Шевченко. Брюлов дає волю своїм пристрастям а ля Байрон. Тижнями встає досвіта, щоб працювати. Раз, змалювавши торс і голову Христа за один день, умліває й падає знесилений; після цього тижнями гуляє й байдикує.

Брюлов — Питія для всіх учнів.

Він не говорить, а прорікає. Патос шаленого успіху, стає його патосом. Молодь не може його не кохати. Примхуватий, пристрасний, самопевний він не знає над собою авторитетів. Сфера його життя — мистецтво й богема. Не тільки з аристократів не робить собі нічого, ба, навіть цареві вміє зробити „афронт". Цар чекає Брюлова: має позувати великому мистцеві. Брюлов, уже убраний і готовий до відїзду, раптом відкидає капелюх й, на запит, що сталося, відповідає: — „Нудно!" і замісць до царської палати йде до своєї робітні. Царя вже ніколи нізніше не побачить.

На руштуваннях Ісакієвського собору, де має намалювати під копулою образ на просторі 1,600 квадратових аршинів стає й викрикує:

— Мені тісно тут, яб замалював ціле небо!

Титанічний герой і щирий друг.

І цей актор, що грає ролю романтично-титанічного героя, завтра піде до звичайного шинку з своїми улюбленими учнями — Шевченком, Міхайловим, Штернберґом і буде їм оповідати анекдоти про великих письменників і мистців, яких знав, буде сміятися з „феодалів-собачників" — таких як колишній власник Шевченка Енґельгард, що називав Брюлова „американським дикуном".

В житті він грав ролю не тільки романтичного корсара, а й Дон-Жуана. В Петербурзі, після повних пригод романів, оженився з Еміліею Тім, сестрою Шевченкового товариша-маляра.

Шевченко в „Художнику" описує її, як красуню, „якої не бачив та й не побачить ніколи". Кілька місяців пізніше — розрив і розвід. Шевченко все бачив і знав, але не схотів оповісти про це у повісті: писав її, звеличуючи Брюлова, і мав свою рацію, — занадто дорогим був для нього той, хто визволив його з неволі. А справа була цікава: Брюлов був заздрий за свою жінку до... самого царя Миколи І. Спочатку замкнув її, а раз у припадку заздрощів ударив її по лиці. Пізніше в законспірованій формі Лесков вплів цей роман коронованого „Льовеляса" у свої „Чортові кукли". Джерелом його інформацій був Шевченко, але вінформації були скупі (Брюлов — Фебуфіс, цар Микола — Герцоґ).

Духовий портрет Брюлова у „Художнику".

У 1850 р. Брюлов захорував, а в 1852 р. вмер в Марчіяно, під Римом.

З повісті Шевченка „Художник" ми бачимо не портрет Брюлова, а його ікону: все темне, що може обурити, все акторсько-штучне, що може осмішувати, тут усунене. Інакше й бути не могло: сама повість повстала в психольоґічному настрої вдячности тим, хто спричинився до щасливих років життя нашого поета.

Раз тільки в душі Шевченка похитнувся образ Брюлова. Він звернувся до нього з заслання з проханням допомогти, облекшити йому долю, і не дістав на це відповіді. Йому прийшло на хвилину в голову, що й перше добродійство Брюлова було випадкове. Але така думка була неслушна: Брюлов у той час був уже близький смерти.

Як вплинув Брюлов на розвій мистецького таланту Шевченка?

Крім техніки й кольористики, яких дійсно вмів навчити Брюлов, Шевченко не навчився в нього багато: шукав життєвої правди, а псевдоклясицизм учителя не міг її дати. Спочатку він засвоїв від Брюлова всі засоби клясичних канонів, і деякі портрети роботи Шевченка такі подібні до Брюлівських, що якби не підпис автора, то можнаб було їх приписати Брюлову (портрет пані Маевської).

Романтизований клясицизм Брюлівської манери, засвоєний Шевченком, навіть стояв на перешкоді до розвитку його таланту. Штучно-манірні пози, повні умовної кокетерії, якісь „порцелянові" обличчя, романтичні акцесуари — все це бачимо в перших працях Шевченка. Робив він такі речі на замовлення, але сам для себе він уперто шукав чогось іншого. Вчити стала його жива природа й такі мистці, як Рембрант (у техніці); у тематиці — Тенер, Гольбайн і Гоґарт. Шевченко тільки на Україні знаходить власні мистецькі засоби й форми, а на засланні — під сліпучими проміннями східнього сонця — стає великим мистцем світло-тіней, тіневих контрастів. Вже в Академії живим інстинктом мистця-реаліста він боровся проти клясичних канонів. Учився сам портретного мистецтва, наслідуючи інших мистців (Соколова). Пейзажі робив під проводом Кольмана і т. ін. Навіть у пересяклих іще брюловською манерою з часів науки в Академії („Катерина") виказав він тенденцію до реалізму.

Великий учень.

На Україні (45—47 рр.) все частіше сполучує він краєвиди із жанровими елементами, цілком не по клясичному розвязує неодну проблему, а на засланні творить свою „Казарму", „Зелену вулицю" (кара шпіцрутами) й, нарешті „Блудного Сина". Останній твір Шевченка лучить його безпосередно зі старими майстрами — фляндської школи. Ідейним змістом він наближається тут до мораліста Гоґарта. Колись Брюлов забороняв йому брати сюжети з середніх віків, бо там все — „огида й розпуста". Тепер Шевченко малює те середньовіччя, що живе в російській дійсності: солдатеску й розпусту феодального ще устрою. Як реаліст — Шевченко один із перших мистців XIX. в. на сході Европи.

Як гравер Шевченко незрівняний майстер, але в його офортах немає вже нічого брюловського. Коли подивимося на „кольоровані статуї", що на полотнах Брюлова грають ролю живих людей, і порівняємо їх з живими постатями Шевченкових образів, часом навіть і недокладно змальованими, то побачимо, що живе око обсерватора визволило Шевченка із псевдоклясичного полону.

Знаний російський мистецький критик Стасов, що дуже високо цінив Шевченка, залишив цікаве свідоцтво про те, що наш поет усвідомлював собі хиби свого великого вчителя і що побожне відношення його до памяті Брюлова було відношенням Шевченка-людини до свого добродія-друга, інтелігента з широкою освітою, з якої наш поет зачерпнув дуже багато.

У своїй мистецькій творчості Шевченко був далекий від ґеніяльности, що її виявив у творчості поетичній. Проте, і як мистець, буде він для пізніших поколінь завжди цікавий, бо в його мистецьких творах та сама життєва правда, що й у поезії. Дотогож він і в плястичних творах — наскрізь національний творець. Твори Брюлова не мають у собі ніяких національних прикмет, що й закидали йому вже в 60 рр. мистецькі критики, передовсім Стасов.

Серед найкращих учнів Брюлова історики мистецтва називають: Петровського, Федорова, Моллера, Штернберґа і Шевченка.

Шевченко, і як мистець, своєю славою переживе їх усіх, але це вже завдяки величі свого поетичного ґенія. Сяйво ґрандіозного поетового авреолу освітлить своїм промінням і його вчителя: Брюлов завжди буде для України великим тим, що визволивши малого поміг йому стати велетнем.

(Кінець).

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ І КАНАДІЙСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ПІД ШЕВЧЕНКОВОЮ КАЛИНОЮ

(Докінчення зо сторони 2-гої)

мужичок стоїть та й думаю собі, чого йому треба? Як тільки впустили його до мене в такій одежі? А тепер бачу, що ця одіж захищує вас від вас злякався, бачу — якийсь всяких неприємних випадків, яких завжди можна сподіватись подорожньому чоловіку; тільки в такій одежі ви можете мати певне забезпечення, що вам ніхто не заподіє якогонебудь лиха. Прошу ще раз вибачення... будьте так ласкаві, перейдіть до моеї кімнати, нехай вас мій Іван передягне і взує в нові мої черевики. Я вас почекаю в світлиці, а після як ви передягнетесь, підемо до моеї господині пити чай... Вже певне, ви пане, переночуєте в мене, а завтра — як Бог дасть... підете шукати Тараса, тай мене повідомите, як знайдете його. — Тарас зробив, як йому посовітував пан і через кілька хвилин вийшов зовсім іншим чоловіком. Чистенький, вмитий, в новому шматтю, в черевиках і панському піджаку — справжній пан тай годі! Пішли вони пити чай, довго за північ розмовляли про всякі справи і нарешті полягали спати. Тарас добре виспався на мягкій панській постелі, а вранці як пани ще спали, він пішов до панського кабінету, взяв аркушик паперу тай написав на ньому: — „Дурню, ти дурню, пане, — хочеш Тараса за тисячу червінців піймати. Не було ще ні одного ляха, котрогоб не одурив Тарас. Щиро дякую за хліб-сіль. Бувай здоров. - Тарас Шевченко". Цього листа Тарас положив на столику в тій хаті, в якій спав, а сам взяв паличку в руки тай пішов з панського дому в своєму новому убранню. Поки той пан прокинувся та оглянувся за Тарасом — він був вже в Кирилівці і, сміючись, усім розказував, як хитро він обдурив Пединівського пана.

— Оттак, молодець був наш Тарас! Любив втерти вражому ляхови носа та й не любилиж вони його за це, — промовив Трохим.

*

Увага слухачів дійшла до найвищого свого напруження і в поодиноких висловах декотрих з них помічався навіть високий пієтизм до свого велитенського односільчанина. Споминам і спогадам не булоб кінця-краю, як би півень своїм голосним „кукуріку" не нагадав, що вже була дванацята година і давно пора спати. На далекому сході вже помітно було, як обрій неба робився все яснішим. Наближався теплий весняний ранок. Місяць повний, блискучий, схилявся на захід і яскраво відбивався разом з зірками на поверхні води невеличкого ставка. Соловейки втихомирились і замовкли, щоб через дві-три години зустрічати сонце новими, ще кращими, голоснішими співами.

Молодь подякувала Грицькови й Остапови за гарні оповідання про Тараса і розійшлись до дому. Здалека, крізь нічну тишу, чути було, як Марійка й Ксеня співали своїми дзвінкими тоненькими голосами:

Садок вишневий колю хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Сміються, йдучи дівчата,
А матері вечерять ждуть...

Старечі постати теж поважно піднялися зза столу. Маленький вітрець легесенько загойдав зеленими вітами калини і вони то нахилялись то підіймались, наче дякуючи кумпанії за приємні спогади і розмови про того, чий дух ще витав тут, в цьому затишку гаю і довго, вічно витатиме... На дзвіниці ударили на північ. Гудкий дзвін тяжко застогнав у нічній тиші, потім геть розлягся навкруги і завмер у безкрайній далечині. Грицько з Оксаною й Трохим поруч йшли одною дорогою і довго ще ідучи спогадували не злим, тихим словом великого співця України... (Кінець).

(З Літературно-Наукового Вістника з 1912. р.).

ТАРЗАН, ч. 1146. Буря.

По короткій боротьбі він убив пажору втягнув її в човен.

Тут він розрізав їй шкіру, виняв мясо й зробив немовби посудину.

Незадовго почав падати дощ...

і став дути сильний вітер.